

Madách Imre. A sztrigovai és kelesényi Madáchoknak több litterátus tagja volt. Legkiválóbb *Imre*, a költő. Nógrád-vármegyében, Alsósztrigován 1823. jan. 21-én született, ugyanott 1864. okt. 5-én szívbajban meghalt. Itt van eltemetve jelentősen, egy romlásnak indult, útszéli családi sírboltban. Idősb Madách Imre cs. kir. kamarásnak és Majthényi Annának elsőszülött fia. Gyermekek- és ifjúkorát anyja gondos nevelésében töltötte. Kiváló nevelők tanították a fiút. Az elemi és középiskolai ismereteken kívül a német és francia nyelvre és irodalomra, táncra, rajzra és zenére. Testi munkát az esztorgályozáson kívül nem végzett. Tanulmányai közül erősen vonzotta a görög költészet, ami az akkori idők filhellén mozgalmának, Goethe és Byron hatásának tulajdonítható. A kornak irodalmi és társadalmi hullámai ebbe a kis meghitt körbe is hatottak, úgy hogy a fejlődő fiú tudomást szerzett a világról és jelenségeiről. Gimnáziumi tanulmányait otthon végezvén, a váci piaristáknál kitűnően vizsgázott. Apja halála után (1834.) nesztelenebb élet vonult a családba, de ekkor is a pesti és külföldi szellemi mozgalmak élénk visszhangra találtak. Imre sokat olvasgatott, rajzolt, festegetett és esztorgályozott. 1837. évben a pesti egyetemre ment jogi tanulmányokra. Családja és műveltsége révén előkelő körbe jutott. Egyetemi tanulmányait szintén kitüntetéssel végzi. Írói hajlamánál fogva különösen az írók vonzották. Lassankint irodalmi jellegű kör fejlődött körötte. Tagjai: Lónyay Menyhért és Albert, Andrássy Gyula és Manó, Spetykó, Földváry, Bérczy Károly, Erdélyi János és mások. Jobbára költők és verselők, azonkívül publicisták. Szorgalmasan látogatja a színházat és itt nyeri első benyomásait a drámaírás művészetének. 1840. körül betegsége miatt Pöstyénben fürdözik. Hazatérvén, nógrád megyei aljegyző, majd a megye táblabírája lesz. A szabadságharc alatt megyei főbíró volt. A megyegyűléseken országos reformokat hangoztat. Barátaival, Szontágh Pállal és Pulszky Ferencel a megyei állapotokat élesen bírálták a »Pesti Hírlap«-ban. 1844. évben megfordult a pozsonyi diétán. Politikai iránya a centralizmus, melyhez Eötvös József, Csengery Antal, Pulszky Ferenc, Szalay László, Kemény

Zsigmond szegődött. Ellenzéki párt, mely az embertelen, ósdi megyei rendszer ellen dolgozott és munkássága az 1848. évi átalakulásoknak is eredménye volt. Szontágh barátsága irodalmi fejlődésére erős hatással volt. Ennek éles szeme rámutatott az emberi ferdeségekre és azt ostorozta. 1845. júl. 20-án nőül vette Fráter Pál alispán leányát, Erzsébetet. A fiatal pár Csesztvén, a másik Madách-birtokon lakott. A meny nehezen fért meg anyósával. Valláskülönbőség is éreztette hatását. A 48-as mozgalmakban betegsége miatt részt nem vett. Utánuk történt, hogy egy politikai menekültnek adott szállást, miért följelentették és Pozsonyban, a vízi kaszárnnyában, majd Pesten az Újépületben szenvedett kemény fogságot. Otthona ezidőben megváltozott. Az örökváltság miatt a vagyoni állapotok is inogtak. Felesége is elfordult tőle, családi kör helyett mulatságokba vetette magát és régi udvarlóihoz csatlakozott. Örökös pénzzavarban volt. Ezt sem Madách, sem anyja nem tudta megszüntetni. 1853. évben hazatérve, nejétől elvált és gyermekeivel Sztrigovára költözött, hol édesanyja társaságában dolgozott. A külvilágtól elvonult és az irodalomnak élt. Drámákat, lírai költeményeket írt. Pályázott az Akadémia díjaira, élénk összeköttetésben maradt barátaival. Gazdaságával keveset törődött. Ezt édesanyjára hagyta. Sok kiadott és kiadatlan verse e korszakban keletkezett. Ebbe az időbe esik »Az ember tragédiája« megírása is. Ezzel a magyar írók legkitűnőbbjei közé emelkedett. 1862. évben a Kisfaludy Társaság, majd a Magyar Tudományos Akadémia tagja. A vármegye követeként vesz részt az országgyűlésen, ahol gondosan megírt beszédeivel nagy hatást ért el. Állandóan Pesten lakik. Ismeretsége kibővül és különösen Arany János, Szász Károly barátsága révén irodalmi munkássága is megtermékenyül. Mikor pályafutása tetőpontot ért, betegsége újra kitört rajta és 1864. okt. 5-én édesanyja karjaiban meghalt.

E száraz külsőéleten belül egy tündöklő belsőélet összes kincseivel ragyog. Madách a költészet minden ágában otthonos volt. Minden költői alkotását a férfias melabúnak hangulata lengi át. Költői ereje az elvont gondolkodás szülte eszméknek érzéki